

Третя стратегія використання виробничо-технологічного потенціалу передбачає незадоволення попиту на ринку

$S_3 = S_3 \{N_{1ij} > N_{2ij} \wedge \alpha_{\phi} = 1 \wedge e_{\phi} = 1 \wedge Z_{jk} = Z_{jk}\}$. Перевищення попиту над пропозицією ($N_{1ij} > N_{2ij}$) дає можливість стабільного функціонування. Однак для задоволення попиту резерву розв'язання задач:

9. забезпечення ПКГ сучасними технологічними процесами;
10. оптимізація технологічних процесів ремонту колійного господарства;
11. оптимізація використання технологічного обладнання та оснащення тощо.

Ефективне розв'язання множини цих та інших технічних, технологічних, економічних і організаційних задач забезпечує зростання рівня використання виробничо-технологічного потенціалу, та дає змогу забезпечити попит, що перевищує пропозицію (наявний виробничо-технологічний потенціал ПКГ). В реальних умовах на даному етапі ця стратегія зустрічається рідше ніж стратегія S_2 , що обумовлено загальним спадом виробництва.

Таким чином, вибираючи відповідні стратегії, можна керувати виробничими процесами підрозділів колійного господарства, забезпечуючи найбільш ефективне використання його виробничо-технологічного потенціалу.

Висновок. Запропоновано відповідні стратегії для ефективного формування та реалізації управлінських дій, направлених на забезпечення необхідного рівня використання виробничо-технологічного потенціалу підрозділів колійного господарства..

Література

1. *Путевое* хазяйство. /Под ред. Н.Б.Лехно – М.: 1990. – 472 с.
2. *Бигель Дж.* Управление производством. – М.: Мир, 1973. – 301 с.
3. *Ватник П.А.* Статистические методы оперативного управления производством. – М: Статистика, 19789. – 320 с.
4. *Сытник В.Ф., Карагадова Е.А.* Математические модели в планировании и управлении предприятием. – К.: Вища школа, 1985. – 214 с..

УДК 691.2: 502.2

ЕКОЛОГІЧНА ІНДЕКСАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРНО-ДОРОЖНЬОЇ МЕРЕЖІ

Олійник Р.В., кандидат фізико-математичних наук
Ковальова О.В.

Вступ. Регіональна транспортно-дорожня мережа відноситься до екологічно небезпечних об'єктів техносфери, тобто таких що приводять до забруднення екосистем в цілому та наносять екологічний збиток її складовим. Негативну дію автотранспорту на здоров'я населення та природні комплекси за плинністю поділяють на два види екологічної небезпеки:

- незмінно присутня небезпека, яка являється наслідком функціонування транспортно-дорожньої мережі, і проявляється в забрудненні геосфер;
- ситуативна екологічна небезпека, яка виникає внаслідок надзвичайних природних та техногенних ситуацій.

Екологічна небезпека нерозривно зв'язана з рівнем екологічного ризику. Концепція екологічного ризику передбачає мінімізацію екологічної небезпеки, але не її повне усунення [1]. У зв'язку з цим виникає задача визначення ризику для людини і навколишнього природного середовища, яку несе регіональна транспортно-дорожня мережа.

Основна частина. Стосовно транспортно-дорожньої мережі, оцінка екологічного ризику передбачає визначення близько діючих та далеко діючих в часі наслідків для населення та структурних елементів екосистем від систематичних чинників (забруднюючих речовин при нормальному функціонуванні мережі), а також у випадку стохастичних чинників (дорожньо-транспортні пригоди, надзвичайні стихійні природні явища), які приводять до еколого-економічних втрат.

За своєю суттю екологічний індекс характеризує зміну рівня екологічного стану об'єкта в часі, просторі порівняно з базисним рівнем. Екологічна індексація транспортно-дорожньої мережі дозволить вирішити наступні завдання:

- охарактеризувати загальний стан та зміну екологічного стану регіональної транспортно-дорожньої мережі;
- виділити вплив одного з факторів через елімінування впливу інших;
- відокремити вплив зміни структури транспортно-дорожньої мережі на зміну індексованої величини.

При побудові загальних регіональних індексів виникає питання вибору бази порівняння на рівні якого слід зафіксувати вагу індексу. У кожному конкретному випадку базовий рівень задається виходячи з мети самого дослідження. Порівняння показників можна здійснювати як на регіональному рівні, так і на загальнодержавному. У першому випадку базою може бути показник будь-якого з регіонів, а в другому – база порівняння повинна бути екологічно обґрунтованою.

При побудові регіональних індексів якісних показників вагами можуть бути:

- об'ємний показник, що відноситься до регіону, в якому якісний показник є більш характерним;
- середня величина якісного показника по сукупності одиниць порівнюваних регіонів;
- об'ємний показник прийнятий за стандарт, наприклад загальнодержавний.

При побудові регіональних індексів об'ємних показників вимірником може виступати середній рівень якісного показника:

- по регіону відносно якого здійснюється порівняння;
- встановлений для всіх регіонів прийнятий стандарт.

Таким чином, стандартні показники можуть використовуватися як ваги та сумірники при побудові регіональних індексів.

В регіональних екологічних індексах порівняння транспортних мереж, базисним показником обрано загально – державний показник. Кореляційний аналіз транспортної мережі регіону (Київська обл.) та України, проведений за стандартизованими показниками – категорія доріг та дорожній одяг, виявив суттєвий кореляційний зв'язок ($r=0,654$), що дає підстави вважати загальний екологічний індекс для цієї пари об'єктів, статистично вагомим.

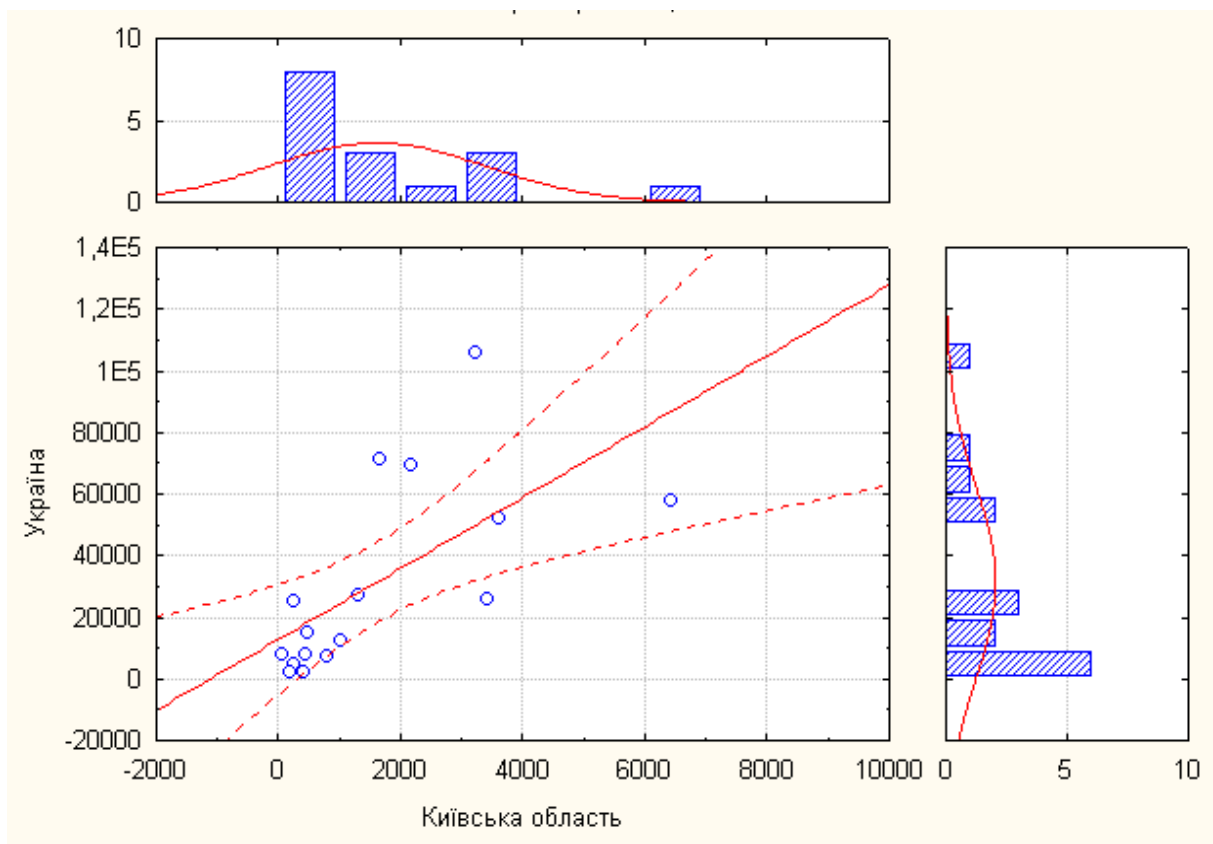

Рис.1. Кореляційна залежність між дорогами України та Київської обл. за сумарними показниками

Для об'єднання різних еколого-економічних показників в одну сукупність - агрегат, необхідно побудувати детерміновані та стохастичні агрегатні індекси. У зв'язку з цим, пропонується загальний екологічний індекс представити у вигляді комплексного числа – дійсна частина якого визначається детермінованим агрегатним індексом, а уявна – стохастичним:

$$I = \operatorname{Re} I_A^D + \operatorname{Im} I_A^C. \quad (1)$$

При цьому

$$I_A^D = \frac{\sum \Delta x_i \omega_i}{\sum x_0 \omega_0}, \quad (2)$$

де x_0, x_i – базисний та поточний екологічний показник дорожньо-транспортної мережі; $\Delta x_i = x_0 - x_i$; ω_0, ω_i – статистична вага базисного та відповідного поточного екологічного показника.

В якості екологічних детермінованих показників дороги можуть розглядатися її техніко-економічні показники[2], наприклад:

9. показники траси дороги: протяжність, коефіцієнт розвитку траси, кількість кутів поворотів;
10. показники профілю: протяжність ділянок з поздовжніми похилами понад 40 %;
  8. протяжність ділянок, які проходять у межах населених пунктів;
  9. загальний обсяг земляних робіт, у тому числі на 1 км;
  10. площа вилучення земельних угідь;
  11. кошторисна вартість земляних робіт;
11. вартість втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, сельбищ них або промислових територій;
  12. вартість 1 м² дорожнього одягу;
  13. витрати на охорону навколишнього природного середовища;
  14. витрати на утримання дороги;
  15. загальна вартість будівництва та інші.

В свою чергу стохастичний агрегатний індекс визначається:

$$I_A^C = \frac{\sum \Delta y_j \omega_j}{\sum y_0 \omega_0} \quad (3)$$

де y_0, y - базисний та поточний показник, наприклад, середнє значення екологічного стохастичного показника або його значення за попередній період; ω_0, ω - вага відповідних показників. При цьому слід будувати агрегатні індекси з урахуванням специфіки індексного методу, яка полягає у зважуванні і фіксуванні ваги ω_j кожного стохастичного чинника. При аналізі динаміки складних явищ у багатофакторній індексній моделі кожен стохастичний чинник вважається незалежним, тобто його вплив позначиться лише на уявній частині загального комплексного індексу.

Екологічні показники, що наповнюють I_A^C повинні носити імовірнісний характер.

Модуль загального комплексного екологічного індексу дозволить провести диференціацію регіональних транспортно-дорожніх мереж за екологічною безпекою:

$$|I| = \sqrt{(I^D)^2 + (I^C)^2}. \quad (4)$$

При цьому аргумент, запропонованого індексу, визначає вагу стохастичних екологічних чинників відносно детермінованих:

$$\varphi = \operatorname{arctg}\left(\frac{I^C}{I^D}\right) \quad (5)$$

Таким чином, вплив стохастичних чинників стає більш вагомим, при $\varphi > \frac{\pi}{4} = 0,79$.

В якості індивідуальних екологічних індексів транспортної мережі Київської області, виступають детерміновані чинники мережі: протяжність доріг I-У категорії та покриття доріг. В якості стохастичних чинників розглядалися, зокрема, стихійні метеорологічні явища зимового сезону (снігопад, хуртовина, ожеледь) та літнього (дощ, злива, туман), а також дорожньо-транспортні пригоди (загальна кількість ДТП, кількість постраждалих та кількість загиблих в ДТП). Серед літніх стихійних метеорологічних явищ, що спостерігаються в Україні та Київській області, найчастіше відмічається дуже сильний дощ, якщо кількість опадів 30мм і більше за 12 год. і менше, то він вважають стихійним явищем [3]. Кількість опадів, їх повторюваність, інтенсивність залежать від багатьох чинників: місця формування, стадії розвитку, потужності, траєкторії руху, волого вмісту циклону, фізико-географічних умов, а також від регіональних особливостей території. Однією з вагомих характеристик зимового сезону є снігопад, який впливає на утворення, інтенсивність, тривалість залягання, щільність та водність снігового покриву. На території України та Київської області у зимовий сезон залежно від особливостей циркуляції атмосфери іноді відмічається дуже сильний снігопад (кількість опадів понад 20мм за 12год і менше). Саме сильні снігопади суттєво ускладнюють експлуатацію транспортної мережі, поряд з іншими стихійними метеорологічними явищами вони характеризуються значною мінливістю як у часі, так і у просторі. В останні роки спостерігається тенденція до збільшення повторюваності дуже сильних снігопадів на території України [3]. Проблема забезпечення транспортної безпеки населення стає особливо гострою, оскільки в останні роки спостерігається стрімке зростання автомобільного парку на фоні недостатньо розвинутої інфраструктури транспортно-дорожньої мережі. Основними причини виникнення ДТП являються:

- перевищення швидкості;
- порушення правил обгону;
- виїзд на смугу зустрічного руху;
- недотримання правил проїзду перехрестя;
- незадовільні дорожні умови.

Для встановлення динаміки зміни загального екологічного індексу транспортно-дорожньої мережі Київської області, внаслідок змін результативних факторів, в першу чергу, стохастичних, побудовано комплексне поле загального екологічного індексу (табл. 1).

Таблиця 1.

Загальний екологічний індекс транспортно-дорожньої мережі Київської області

№	Рік	Модуль			Аргумент		
		$ I_1 $	$ I_2 $	$ I_3 $	φ_1	φ_2	φ_3
1	2000	0,47	10,09	10,66	0,51	0,51	0,28
2	2001	0,49	10,62	10,89	0,58	0,59	0,29
3	2002	0,53	10,73	11,01	0,67	0,67	0,38
4	2003	0,45	9,64	10,34	0,42	0,42	0,15
5	2004	0,47	10,20	10,57	0,51	0,53	0,25
6	2005	0,47	10,24	10,53	0,51	0,54	0,24
7	2006	0,52	10,78	11,32	0,69	0,70	0,40
8	2007	0,56	11,24	11,56	0,68	0,69	0,39
9	2008	0,57	11,32	11,82	0,70	0,72	0,41
10	2009	0,49	10,74	11,06	0,56	0,57	0,29

* I_1 – модуль комплексного індексу, який розрахований для абсолютних значень поточних та базових показників; I_2 – для приведених значень на 10^3 км² території; I_3 – для приведених значень на 10^3 чол. населення.

Висновки. Кінетична залежності $|I_i| = f(t)$ дозволяє контролювати абсолютну деформацію модуля комплексного екологічного індексу, при цьому аргумент інформує, який внесок в цю деформацію вносять стохастичні чинники. Таким чином, запропонований комплексний екологічний індекс регіональної транспортної мережі, дозволяє в компактній формі утримувати інформацію про еколого-економічні показники даної мережі та стохастичні умови її функціонування.

Література

1. *Качинський А.Б.* Екологічна безпека України: системний аналіз перспективи покращення. - К.: НІСД, 2001. - 312с.
2. *ДБН В. 2.3-4:2007.* Споруди транспорту. Автомобільні дороги.
3. *Стихийні метеорологічні явища на території України /За ред. В.М.Ліпінського, В.І.Осадчого, В.М.Бабіченко.* - К.: Ніка-Центр, 2006. - 311с.

УДК 656.02

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ЛЕГКОВИХ АВТОМОБІЛІВ

*Прокудін Г.С., доктор технічних наук
Дудник О.С.*

Постановка проблеми. Інтеграція транспортної системи України в світову, інтенсивний розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків зумовили істотне зростання міжнародних перевезень легкових автомобілів (в основному імпорт), але на сьогоднішній день ринок автоперевізників дуже великий і в ньому відсутня прозорість, можливість вибору найбільш економічних шляхів та методів доставки автомобілів до замовника використовуючи всі міжнародні транспортні коридори на території України: коридор №3 - Берлін (Дрезден) - Вроцлав - Львів – Київ; коридор N 5 - Трієст - Любляна - Будапешт (Братіслава) - Львів; коридор N 7 - Дунайський (водний); коридор N 9 - Гельсінкі - Санкт-Петербург - Мінськ (Москва) - Київ - Кишинів (Одеса) – Димитровград.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найбільш значущими працями в цій галузі є роботи науковців Дергаусов М.М. «Морські порти України», Борданов С.В. «Міжнародні перевезення в контексті інтеграції України до світового ринку», Внукова С.М. «Економічні аспекти підвищення ефективності міжнародних перевезень вантажів» та інших.

Постановка завдання. На сьогоднішній день на Україну імпортується майже 60 марок легкових автомобілів зі всього світу. Найвідоміші з них це: «BMW» (Мюнхен, Германія); «Mercedes-Benz» (Штутгарт, Германія), «Honda» (Токіо, Японія), «Toyota» (Тойота, Японія) та інші. Міжнародні перевезення легкових автомобілів мають виконуватися на найвищому рівні, відповідати європейським нормам і стандартам. Саме створення автоматизованої системи раціональної організації перевезень легкових автомобілів дасть змогу замовникам самостійно обирати найвигідніші і найекономічніші варіанти доставки.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день міжнародні перевезення легкових автомобілів виконується різними видами транспорту, такими як: автомобільний, залізничний, водний та авіаційний, причому основним з них є автомобільний.

Автовоз (також Автомобілевоз, англ. car transporter) – спеціалізований транспортний засіб, призначений для перевезення автомобілів. Складається з тягача і спеціального причепа (напівпричепа). Існують відкриті і криті автовози (тентовані, з бортами). Стандартний автовоз розрахований на перевезення 7-8 автомобілів, європейські причепа можуть перевозити до 9-10 автомобілів, залежно від їх габаритів.

За видами та призначенням платформи поділяються:

1. formula Arctic – призначений для перевезення автомобілів на середні і далекі відстані в суворих умовах експлуатації. Його конструкція витримує високі навантаження, а різні системи, спроектовані для роботи в північних умовах, забезпечують працездатність автовоза і його збереження протягом всього періоду експлуатації. В даній моделі втілений принцип підвищеного навантаження, що дозволяє завантажувати ці автовози великим числом легкових і позашляхових автомобілів;